

Amanda Hammarlund sextiofem år.

Verkställande direktören i Svensk Läraretidnings förlagsaktiebolag, fru Amanda Hammarlund, fyllde söndagen den 30 november 65 år. I trots av fru Hammarlunds kända obenägenhet att bli föremål för offentlig hyllning, anser sig redaktionen ej kunna med tystnad förbigå bemärkelsedagen. En sådan underlåtenhet skulle rent av kunna miss-tolkas av utomstående. Vi tillåta oss därför dels att här meddela fru Hammarlunds bild, dels ock därtill foga en värdsam lyck-önskan i anledning av att fru Hammarlund allt hittills med samma oförminskade intresse och oböjliga energi som till-förene kunnat utöva sin verksamhet som bolagets chef. Att efter ett långt arbetsfyllt liv ännu vara i besittning av den andliga och fysiska spänstighet, som i vanliga fall endast är beskärd en långt tidigare ålder, är ju i och för sig ett förhållande, som man med allt skäl kan lyckönska till. Men i en sådan lyck-önskan måste ock rättvisligen inneslutas ett tacksamt erkännande för det varma nit, den outtröttliga arbetsamhet samt den oavslutliga vaksamhet och omtanke, som äro utmärkande drag i den om-vårdnad fru Hammarlund ägnar alla de angelägenheter, som falla inom hen-nes verksamhetsområde i bolagets tjänst. Exemplet makt är stor, och det av fru

Hammarlund givna föredömet har varit i hög grad ägnat att hos den stab av medarbetare, som med henne delat mödorna, framalstra den för arbetets framgång så nödiga plikt- och ansvars-känslan, ådagalagd i ett troget och samvetsgrant arbete. Därtill bidrager ock medvetandet om det ideella mål, vartill Svensk Läraretidnings förlags-aktiebolag ytterst syftar — de uppgifter, som falla på de enskilda deltagarna i arbetet, må vara än så artskilda sins-emellan. Det är det gemensamma målet, som utgör det enande, så att säga själva syntesen av de olika strävandena. Då vi sålunda för fru Hammarlund uttala de bästa önsknings och förhoppningar för kommande dagar, så inneslutas däri på samma gång välönskningar och för-hoppningar för den huvuduppgift, som är gemensam för alla, som arbeta i Svensk Läraretidnings bolags tjänst, nämligen främjandet av de svenska bar-nens, den svenska ungdomens utdanande till sunda, goda, dugliga och lyckliga människor.

På bemärkelsedagen hyllades jubilaren med telegram och blommor. Från bola-gets styrelse överlämnades en ståtlig blomsteruppsats liksom ock från kontors-personalen och redaktionen jämte en konstnärligt utförd adress.

Löneregleringar.

Lidköping.

Stadsfullmäktige ha i enlighet med förslag av folkskolestyrelsen och löne-nämnden fastställt följande lönestat för folk- och småskolekåren år 1920:

Ordinarie folkskollärare: Bostadsersättning 600, bränsleersättning 400, ortstillägg 600 kr.; begynnelselön alltså 3,700, slutlön 4,600 kr.

Ordinarie folkskollärarinna: Resp. 450, 300, 450 kr.; 3,100 och 3,700 kr.

Ordinarie småskollärarinna och slöjdlära-rinna: Resp. 350, 250, 400 kr.; 2,200 och 2,650 kr.

E. o. folkskollärare och slöjdlärare: Bo-stadsersättning 400, bränsleersättning 250, ortstillägg 600 kr., totallön 2,950 kr.

E. o. folkskollärarinna och skolkökslära-rinna: Resp. 400, 250, 450 och 2,600 kr.

E. o. och vikarierande småskollärarinna: Resp. 350, 250, 400 och 2,000 kr.

Filipstad.

Folkskolestyrelsen föreslår i sitt stat-förslag som ortstillägg åt lärarekåren 100 kr. i andra lönegraden, 200 i tredje och 300 i fjärde. Som kommunalt dyr-tidstillägg föreslår styrelsen för varje lärare och lärarinna 500 kr. Dessutom upptager förslaget familjetillägg, 200 kr. för hustru och 100 kr. för barn.

Linköping.

I anledning av folkskolestyrelsens för-slag till ny lönereglering för år 1920 för folkskolans lärarepersonal hade så-väl drätselkammaren som beredningsut-skottet hemställt, att stadsfullmäktige måtte besluta att för avlöning av folk-skolans lärarepersonal under år 1920 fastställa enahanda bestämmelser, som tillämpats under innevarande år, samt att uppdraga åt den kommitté för löne-statens omarbetande, som blivit av stads-fullmäktige tillsatt, att efter folkskole-styrelsens hörande utarbeta förslag till ny lönereglering för folkskolans lärare-personal för tiden efter år 1920.

Stadsfullmäktige ha beslutat i enlig-het med denna hemställan.

Vid ecklesiastikmi-nisterskiftet.

Då för kort tid sedan överenskom-melse träffats om den Edénska mi-nistärens kvarstannande, kunde ingen ana, att så snart ombyte skulle be-höva ske å ecklesiastikministerpos-ten. Värner Rydén var ju en av re-geringens starkaste män. Vi ha ingen anledning att här gå in på de om-ständigheter, som föranlett hans av-gång. Vi kunna blott beklaga både

att detta måste ske och att det skett under de förhållanden, som varit fallet. Envar, som nitälskar för vår folkskola, måste anse det som en stor förlust, att Värner Rydén icke längre kan på det sätt, som han under de senast gångna två åren gjort, fortfarande verka för skolan och hennes arbeten. Säkerligen ha aldrig förut under en så kort period så viktiga beslut på folkskolans område blivit fattade som under dessa två år, då Värner Rydén haft skolans högsta ledning om hand. Vi vilja här blott erinra om några av de viktigaste.

Främst står ju den vittgående reform, som grundlades genom fjolårets beslut om de praktiska ungdomsskolorna och vars innebörd närmare utformats i den 16 september 1918 dagtecknade författningar med Värner Rydéns kontrasignation. Vid sidan därav ha vi så viktiga reformer som småskoleseminariernas omorganisation, åtgärder för upphjälpande av skolväsendet inom den svensktalande delen av Lappland, ökade statsbidrag åt folkhögskolorna och i samband därmed lönereglering för dessas lärare, ändrade grunder för statsbidrag till undervisning i slöjd och i hushållsgöromål.

Viktiga förändringar ha också genom Värner Rydéns initiativ genomförts beträffande skolans ledning. Det av Fridtjuv Berg en gång framlagda förslaget om en gemensam skolöverstyrelse har blivit verklighet. Och på grund av de praktiska undomsskolornas tillkomst skall skolöverstyrelsen omfatta icke blott två utan tre avdelningar. En betydande väl behövlig utvidgning av folkskoleinspektionen har genomförts.

Statsrådet Rydén har också visat starkt intresse för skolans inre arbete, för undervisningen. Därom vittna bestämmelserna i författningarna om fortsättningsskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna. Det är allom bekant, att hans arbete under senaste tiden varit i hög grad inriktat på att den så länge väntade nya undervisningsplanen för rikets folkskolor måtte bli färdig. Efter vad vi inhämtat, har planen redan under oktober månad varit före i konseljen, så att jämväl denna för våra folkskolor så viktiga urkund kommer att, då den inom den närmaste tiden föreligger i Svensk författningssamling, bära Värner Rydéns namn.

Bland alla skolfrågor har dock under senaste tiden förverkligandet av programmet folkskolan som bottenkola tagit hans starkaste intresse i anspråk. Själv har han ju haft ledningen af den stora kommission, som arbetar på förslag till programmets omsättning i verkligheten. Efter allt

att döma kommer han att forfarande stanna kvar på denna post. Den fullständiga omläggningen i demokratisk riktning av hela vårt skolväsen, som det här gäller, ansåg han för den andra stora frågan på sitt skolorganisationsprogram. För den tredje har han blott kunnat antyda riktlinjerna. Vi avse frågan om ändrade och utvidgade, mera planmässiga anordningar för den allmänna, fria folkbildningsverksamheten.

I synnerlig grad har helt naturligt arbetet för en förbättrad rättslig och ekonomisk ställning för folkskolans lärarekår legat Värner Rydén om hjärtat. Frågan om småskollärarnornas rättsliga ställning, som så länge varit svävande, har han bragt till lösning. Det vid årets lagtima riksdagfattade beslutet i pensionsfrågan, vilket tyvärr fått stå alltför mycket i skuggan, måste betraktas som det utan jämförelse viktigaste, som på detta område fattats, sedan en gång pensionering för folk- och småskolans lärare infördes.

Det är ju allmänt känt, att Värner Rydén, då han blev ecklesiastikminister, ansåg som en av sina viktigaste uppgifter att lösa lärarnas lönefråga. Också uppställde han som villkor för sitt inträde i ministären att för sagda ändamål erforderliga medel skulle anvisas i riksstaten. Löneregleringen av år 1918 hälsades ju också i det hela taget med allmän tillfredsställelse. I slutet av samma år lyckades också Värner Rydén genom sin kraft och sin auktoritet bryta det förut oöverbinnerliga motståndet mot att folkskolans lärare, fastän anställda i kommunens tjänst, skulle kunna erhålla dyrtidstillägg av statsmedel. Den summa, som gavs, var ej stor, men principen om statens plikt att här träda emellan var fastslagen. Det är i friskt minne, att det förslag till dyrtidstillägg för innevarande år, som Värner Rydén framlade för riksdagen, hos lärarekåren väckt besvikelse och misstänning. Folkskolans lärare kunde helt naturligt för sin del icke erkänna, att de statsfinansiella svårigheterna särskildt skulle gå ut över dem, så att de icke skulle erhålla samma understöd från staten som andra det allmännas tjänare. Rydén var nog den förste att erkänna den orättvisa, som låg däri, och han har också kort efter den lagtima riksdagens slut tillkallat sakkunniga, som ha att framkomma med förslag till nya grunder för dyrtidstillägget åt folkskolans lärare.

Det anförda torde nogsamt visa sanningen av det i början gjorda påståendet, att Värner Rydén under den jämförelsevis korta tid, han varit ecklesiastikminister, hunnit göra betydande insatser på olika områden inom folkundervisningen och där-

igenom oförgätligt knutit sitt namn vid viktiga reformer.

Värner Rydén har en gång stått som en man i ledet och med eftertryck framställt sina önskningskrav till dem, som haft högsta ansvaret. Då han så själv fick övertaga detta, har han som andra fått röna, att det ej är lika lätt att förverkliga önskningarna som att framställa dem. Men även om han icke mäktat att uträtta allt vad han själv velat och vad lärarekåren av honom önskat och väntat, så måste dock varje oförvillat omdöme medgiva, att Sverges folkskola och dess lärarkår till honom stå i stor tack-samhetsskuld för vad han under den tid han varit skolans främste målsman i landet hunnit uträtta. Erkännanden härav ha också från skilda håll framkommit i samband med ministerskiftet.

*

Då läroverksadjunkten Olof Olsson nu efterträder Värner Rydén, gör han detta på grund av sin ställning som politiker. Att han erhållit sin ansvarsfulla post beror väl närmast på den plats han intager som ordförande i den socialdemokratiska riksdagsgruppen inom första kammaren, det arbete han nedlagt inom konstitutionsutskottet och det anseende han förvärvat som slagfärdig och fängslande talare. Han är dock även han i främsta rummet skolman, om än icke folkskoleman. Stort intresse har han alltid visat för folkbildningen, och genom sin anslutning till det skolprogram, som hans parti framlagt, har han också ådagalagt, att han i stort sett vill gå fram efter samma linjer i skolfrågorna som företrädaren, även om han i detaljspörsmål kan ha andra åsikter.

Med lönefrågan är ju statsrådet Olsson synnerligen väl förtrogen på grund av sitt mångåriga ledamotskap i lärarelönenämnden. Vi vilja också här erinra om det anförande, han hade i första kammaren den enda gång folkskollärarnes lönefråga under de senare åren egentligen varit föremål för strid inom riksdagen. Det var år 1915, då frågan om tillfällig löneförbättring på grund av Pålssons i Anderslöv motion första gången var före. Detta anförande andades stor sympati för folkskolans lärare och hade tvivelsutan stark inverkan på det gynnsamma resultatet av kammarens omröstning. Vi våga uttala den förhoppningen att samma känslor skola besjåla honom, då det nu blir hans lott att framlägga för riksdagen den fråga, som alltjämt är den för lärarekåren viktigaste, och att han skall med liknande framgång få riksdagen med sig.